

Slik foregår fliddeling

dignatio

Fildelingskulturen

Det finnes mange som mener mye om fildeling. Så lenge vi har hatt datamaskiner for personlig bruk, har det eksistert en delingskultur. Mange programmer og spill kom ut som noe som kalles freeware eller shareware. Det var filer man kunne dele helt lovlig. Etterhvert begynte man å dele programmer ulovlig også. Piratkopierte spill og programmer byttet hender på gutterom, dataparties, skoler og arbeidsplasser. Delvis fordi originale og lovlige kopier var dyre, delvis fordi man faktisk kunne.

Når musikk- og videofiler gjorde sitt inntog, skjedde det samme der, men nå flytta delinga for alvor ut på nett. Det har vært utallige steder for ulovlig deling av programmer og filer, der sider som Limewire og Pirate bay kanskje er blant de mest kjente. Det er mange mennesker som ikke kunne tenke seg å begå lovbrudd til vanlig, som syns det er helt greit å begå lovbrudd på nett. Mange unnskylder seg med at store firmaer som Warner og Disney har mer enn nok penger og at det derfor ikke er en alvorlig forseelse. En del hevder også at dette er en moderne form for Robin Hood-aktivitet, der man tar fra de rike (programvareutviklere, filmselskap, musikkforlag og lignende) og gir til de fattige (vanlige forbrukere)

Sjansen for å bli tatt for piratkopiering og ulovlig deling er svært liten. For rettighetshaverne er det en kronglete og tidkrevende prosess å presse myndigheter til å håndheve lover rundt dette. Det skyldes kanskje først og fremst at vi har gått fra lokale, regionale og nasjonale markeder, til globale. Teknologien har muliggjort at en person i Bodø, eller Oslo kan dele en fil med opphav i Tokyo med en bruker i Brasil. Ved riktig bruk av denne typen programvare som sikrer anonymitet, kan begge parter skjule sin identitet. Så hva da når ofrene ikke er multinasjonale pengesterke medieselskap, men vanlig folk i gata?

Vi lever i en hverdag der teknologi omgir oss på alle kanter. Vi bruker mobiler, nettbrett og datamaskiner det meste av dagen. TV'ene våre er ofte koblet mot nett, det samme gjelder styring av varme og lys i hjemmet. Skal vi tro hvitevarebransjen er det ikke lenge før kjøkkenet vårt følger etter. Vi bruker dingser med nettforbindelse til alt, fra skole og jobb til å booke legetimer og betale regninger. Gjennom sosiale medier holder vi kontakt med venner og kjente og viser villig frem de spennende delene av livene våre. Flørt og forhold er intet unntak. Det finnes et utall apper og datingsider der man kan flørte og bli flørtet med.

En ganske vanlig historie

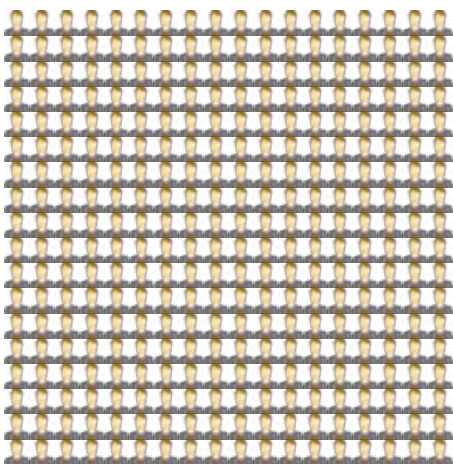
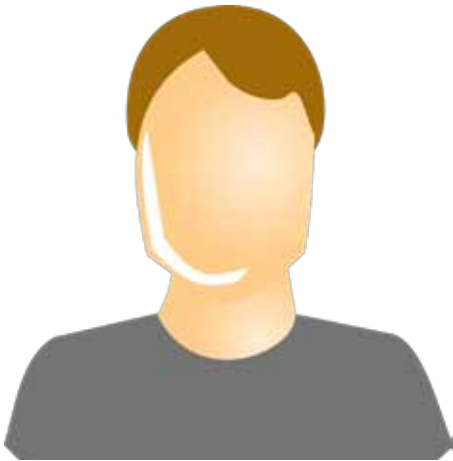
La oss kalle deg Therese. Du er ei gjennomsnittlig jente, fra en normal familie og bor i en sånn passe stor by. Du gjør det helt greit på skolen, er passe pen og sånn helt ok i håndball. Du har ikke et særlig spennende liv, men det er ikke så kjedelig heller. Du har familie, kompiser, drømmer og redsler, som de fleste andre. Du har konto på facebook, snapchat, tinder og instagram og leser et knippe blogger når du ikke ser på youtubevideoer. Forrige helg traff du en kjekkas på fest hos ei venninne og dere har kommunisert hyppig siden.

Du sender noen selfies, han forteller deg at du er vakker. Du sender flere. Humøret går opp og antall plagg ned. Kjekkasen får ikke nok av deg og nudes'a dine. Du er vakker, du er perfekt. Du er drømmedama og du fortsetter å fore drømmepriksen med snaps og han forer deg med komplimenter. Sjansen for at prinsen deler bildene dine videre er stor. Han har kompiser, han er kanskje med på en game server. Han spiller fotball og er med i band. Overalt er det villige øyne som mer enn gjerne ser bilder av deg, bilder som var ment for hans øyne og ingen andres.

Noen får se bildene på mobilen hans, andre får de tilsendt. Noen deler de videre og noen laster de opp på forum. Du og dine bilder er fritt vilt og det er ingenting du kan gjøre med det. I det du trykket send, mistet du all mulighet til å kontrollere hva som skjer videre. La meg vise deg hvorfor.

Therese sender avgårde noen sexy selfies til kjekkasen. Han i sin tur deler villig vekk med tre av sine kompiser. Kompis #1 deler videre med sine venner som deler med sine venner. Kompis #2 går rett på forum og laster bildene av Therese opp der. Kompis #3 velger å ikke dele bildene i det hele tatt, men det er langt fra sikkert at historien stopper der uansett.

Kompis #1 deler med 3 venner. Disse 3 vennene deler igjen med 3 venner hver. Etter 15 slike ledd vil bildet kunne være delt 4 782 969 ganger, altså nesten 5 millioner ganger. Selv om originalen strykes, er det ikke mye å gjøre med bildene som flyter rundt på nett, på mobil, nettbrett osv.

Kompis #2 deler det ikke med andre kompiser. Han laster det opp på nett via et forum for deling av bilder. Dette forumet har 90 000 brukere over hele verden. I løpet av noen uker har bildet blitt vist 40 000 ganger. Det er lastet ned 7 000 ganger og lastet opp i andre forum og på fildelingssider. Uansett om kjekkasen sletter bildet hos seg selv, tar kontakt med kompis #2 for å få slettet hans bilde og får han til å fjerne det fra fildelingssiden, er det umulig å fjerne de tusenvis av nedlastningene som har blitt gjort der kompis #2 postet bildet, eller der det har blitt delt.

Kompis #3 hverken deler det eller laster det opp på forum eller fildelingssider. Han sletter det ikke heller. Noen uker senere mister han mobilen på fest. Kanskje noen stjal den? Den som nå har mobilen, har også kontroll over det som finnes på mobilen, som meldinger, videosnutter, eposter og ja, ditt bilde. Mulig han deler det, mulig han ikke gjør det. Sjansen for at den som har mobilen sletter den på en sikker og forsvarlig måte, er liten. Selv om kompis #3 valgte å ikke dele videre, er du altså ikke utenfor fare.

Kompis #1 og deling

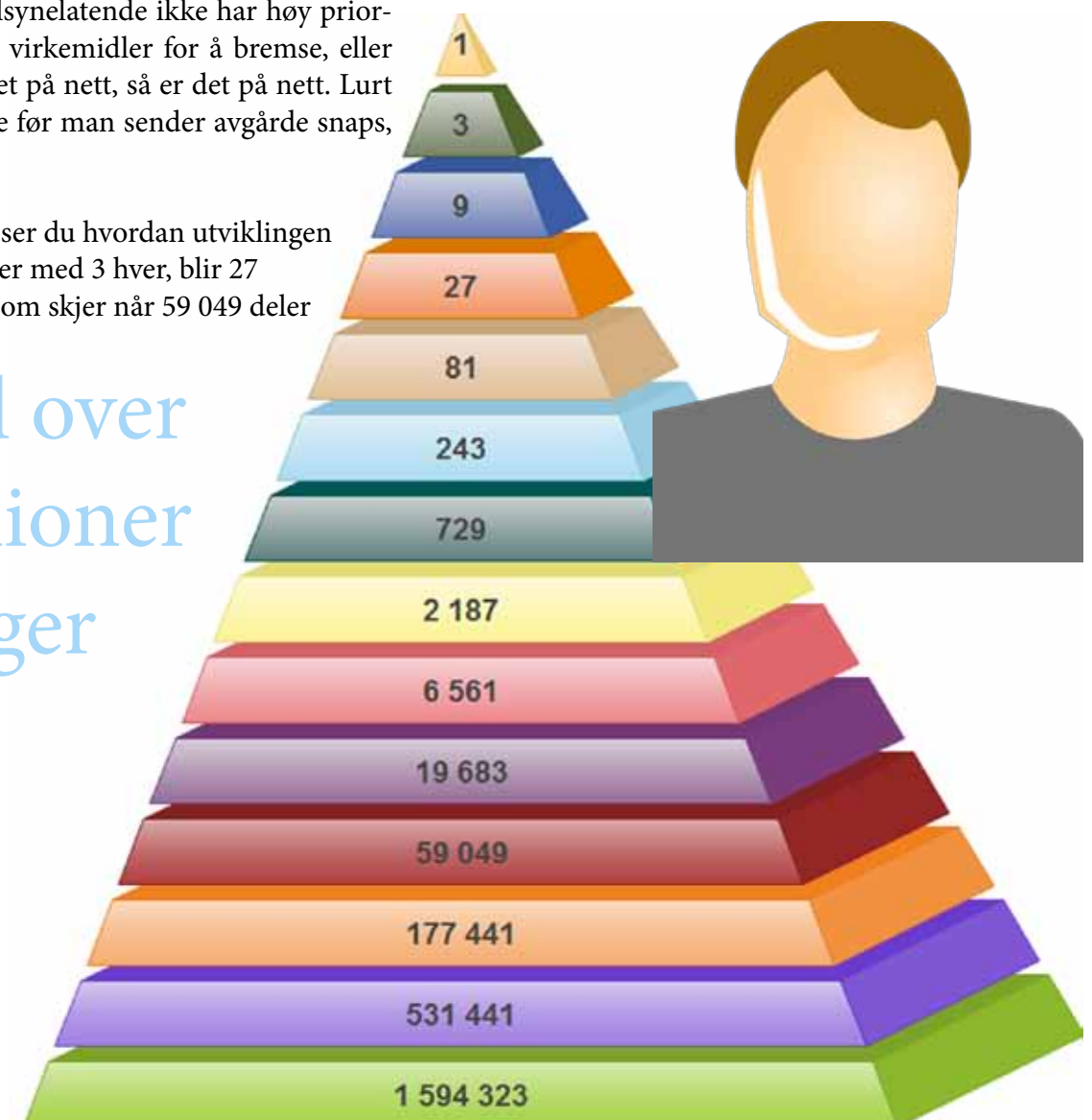
Når kompis #1 deler med sine venner kan man oppnå en viral form for deling. Nå er dette bare et eksempel og i virkeligheten vil spredningen så klart være noe mindre lineær. Noen deler med flere, andre deler med færre. Når en person deler med tre personer, som da igjen deler med tre personer hver, som igjen deler med tre personer hver, ha man i løpet av 14 ledd delt filene over 2,1 millioner ganger tilsammen.

I hvilket ledd skulle du kunne stopp en slik eksplosiv deling? Sannheten er at du ikke kan stoppe en slik deling når den først har begynt. Deling er kun et tastetrykk unna, det samme er opplastinger og nedlastinger. Har du gitt fra deg kontrollen over et bilde eller en videosnutt, er det altså ingenting du kan gjøre for å få den tilbake.

Så hva kan myndighetene gjøre? Sørgelig nok, svært lite. De kan riktignok tiltale den som i første omgang spredte bildene eller videoene. Dersom du er under 18 kan de også tiltale dem som oppbevarer bildene og eventuelt sprer dem videre, men dette er en tidkrevende oppgave, som tilsynelatende ikke har høy prioritet. Det finnes ingen virkemidler for å bremse, eller stoppe delingen. Er det på nett, så er det på nett. Lurt å tenke gjennom dette før man sender avgårde snaps, bilder eller videoer.

I pyramiden til høyre ser du hvordan utviklingen går. 9 stykker som deler med 3 hver, blir 27 delinger, men se hva som skjer når 59 049 deler med 3 personer hver

Fra 1 til over
2,1 millioner
fildelinger
på 14
ledd

Et annet problem her er så klart blandings-deling. I eksemplene her har vi skilt mellom noen av de ulike delingsformene. I virkeligheten går disse formene om hverandre. Det er alltid noen som får noe på mobil, som laster det opp i et forum, der andre laster det ned for å dele det via en fildelingstjeneste eller videresende det via mobil. Nettet er en organisk og dynamisk plattform som består av mennesker og maskiner. De fleste av oss aner ikke hvor apper vi bruker lagrer informasjon, eller hvem som har tilgang på denne informasjonen.

Svært mange apper, programmer og tjenester vi benytter oss av til å kommunisere, kjøper igjen tjenester fra leverandører de selv vet svært lite om. Brukeravtalen du godkjenner, som regel uten å lese den, fratar appen ansvaret for hva som skjer hvis dine data kommer på avveie. Ofte er det også gratis å laste ned og bruke appene. Noe som igjen gjør at du som bruker, har enda dårligere beskyttelse.

Kompis #2 og deling

Kompis #2 valgte forum som første delingsform. Det finnes en mengde ulike former for forum. Noen er åpne med fokus på at brukerne skal kunne være helt eller nesten helt anonyme. De lagrer ikke data som brukerens IP-adresse, hva som blir lastet opp av hvem, eller hvor det lastes opp fra. Selve programvaren som driver forumet kan ligge på en server. Data kan lagres på en annen server i et annet land. Forumet kan drives av enkeltpersoner eller flere frivillige og det finnes egentlig ingen som påtar seg juridisk ansvar for hva som deles.

Det finnes også en rekke chat-tjenester som støtte for spill-miljøer, der man kan dele bilder, video og andre typer filer. Tanken bak disse tjenestene er at det skal være enkelt for folk med samme interesser, eller de som spiller samme spill, å snakke sammen og dele tips og triks. I disse tjenestene deles det også mengder av informasjon, bilder og videoer som ikke har noe med spill å gjøre.

Online finner du også en rekke løsninger for såkalt midlertidige chat-rom og fildelings-rom. Tjenester som gratis lar deg sette opp private rom der kun de som er inviterte har adgang. De du eller andre, må ha en direkte link til tjenesten for å komme inn. I et slikt rom kan man mellomlagre store mengder filer. I en del slike tjenester er det også mulighet for å laste opp og mellomlagre arkivfiler, komprimerte filmapper som kan romme tusenvis av bilder og hundrevis av video-filer.

Bilder og videoer deles også så klart gjennom mainstream sosiale medier som facebook, snapchat, Jodel, instagram og lignende. Tjenester med mulighet for å sende private beskjeder er enkle å bruke for å dele bilder som ikke skulle deles. Det finnes også dedikerte nettsider der formålet er å dele bilder av og henge ut personer. Gjerne med fullt navn og andre opplysninger som kan identifisere personen.

Slike sider flyttes ofte mellom servere i ulike land, eller speiles på flere servere samtidig for å unngå at siden blir lagt ned

Siden det ikke finnes noe globalt cyber-politi med digitale ransakingsordre og myndighet til å stenge ned hele serverparker, eller apper, er det heller ikke noen reell mulighet for å bremse, eller stoppe spredning av bilder og videoer her. Noen leverandører gjør et tapert forsøk på å begrense deling av slikt materiale, men lykkes sjeldent i noen særlig grad med det. De aller fleste gir blaffen og henviser til sine brukeravtaler der du selv er ansvarlig for hva du bruker tjenesten til.

Med tjenesteleverandører som eksplisitt fraskriver seg enhver form for ansvar, teknologi som muliggjør anonymitet hos brukerne, et globalt nettsamfunn og liten, eller ingen kontroll, er det ikke lett å få bukt med slik deling. I mange land har myndighetene satt fokus på dette problemet, men gode, effektive løsninger for å bekjempe ulovlig fildeling lar vente på seg.

De som deler gjør dette tilsynelatende uten tanke på hva offeret måtte føle, tro og tenke rundt dette. Dette er en skummel og lite ønskelig utvikling i samfunnet, noe det må legges ned tid og krefter på å bekjempe, både på systemnivå og på individplan.

Kompis #3 og utilsiktet deling

Kompis #3 valgte å ikke dele bildene videre, men han slettet dem heller ikke og var dermed med på å spre bildene selv om han ikke tok aktiv del i det. Så lenge bilder finnes på en datamaskin, et nettbrett eller en mobiltelefon, er det sjanse for at det spres.

Apper kan hackes og informasjon kan spres den veien. Det har vært flere apper som har vært gjenstand for den typen datainnbrudd. Ofte får ikke du som er sluttbruker av appen vite om dette før lenge etterpå, delvis fordi at app-leverandøren faktisk ikke vet om innbruddet, men også fordi de ikke nødvendigvis plikter til å fortelle deg om det heller.

Duppeditter kan mistes eller stjeles. Kanskje de må inn på en reparasjon eller to? Mange av oss låner også bort telefonen eller nettbrettet til en kompis hvis de spør. For å være sikker på at du ikke bidrar til ulovlig fildeling er det derfor viktig at du faktisk sletter ting som ikke skal deles.

En annen situasjon der bilder og videoer kan komme på avveie er når man selger mobilen eller laptoppen. Mange tror at det å slette filer, eller gjenopprette fabrikkinnstillinger gjør at det er trygt å overlate den gamle gadgeten til noen andre. Det er det absolutt ikke. Det finnes en rekke programmer som er designet for å gjenopprette data som er slettet via normale rutiner, eller ved gjenoppretting av fabrikkinnstillinger.

Det er derfor viktig at du sørger for å slette data på en tilstrekkelig god måte før du overlater den gamle mobilen eller det gamle nettbrettet ditt til andre. Det er mye enklere enn du tror å finne og rekonstruere data på minnekort, harddisker og enheter. Har du ting på mobilen du ikke vil at andre skal se, bør du ha pinkode for å låse den opp. Aldri del passord til apper eller enheter med andre, selv om de er gode venner.

Denne teksten er en del av nettforalle.no, en satsing for å øke de voksenes bevissthet rundt den digitale hverdagen til barn og unge.

nettforalle.no drives av Dignatio AS, en bedrift som har hovedfokus på datasikkerhet og digital etteforskning- Vi har tatt et dypdykk i denne nye digitale virkeligheten og sett på hvilke utfordringer dagens barn og unge møter.

Vi har kartlagt forum, snakket med barn og unge og sett på hvordan leverandørene av ulike tjenester håndterer alderskontroll og anonymitet. Vi tar deg med inni en parallell virkelighet du knapt ante eksisterte, en virkelighet som er hverdagen til barn og unge over hele landet.

Vi holder kurs for voksne som jobber med barn, enten i form av profesjon, eller som frivillige og tilbyr temadager for skoler der vi samler elever, foreldre og lærere til et felles kunnskapsløft om hva den digitale hverdagen innebærer.

Kontakt

Web: www.nettforalle.no

E-post: post@nettforalle.no

Telefon: 35 49 90 60

